

<https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-4-13>

УДК 332.1:353

JEL R11, R58

І. Г. Бабець

Удосконалення управління сталим розвитком регіонів України на основі європейського досвіду формування агломерацій

Проаналізовано досвід стратегічного планування сталого розвитку столичних агломерацій в окремих країнах-членах ЄС. На основі вивчення цілей, завдань та інструментів забезпечення сталого розвитку, визначених у стратегічних планах і програмах Віденської, Будапештської, Дублінської та Паризької агломерацій, узагальнено позитивні практики щодо комплексного вирішення економічних, соціальних та екологічних проблем. Проаналізовано стан інституційного забезпечення формування агломерацій в Україні, ступінь узгодження стратегічних документів локального та регіонального рівня із цілями сталого розвитку. Визначено напрями імплементації європейського досвіду в Україні щодо застосування ефективних інструментів управління сталим розвитком регіону на основі ефективного використання потенціалу агломерацій. Обґрунтовано доцільність формулювання кожної стратегічної цілі розвитку агломерації та регіону, урахувавши всі керівні принципи сталого розвитку. Запропоновано вирішення проблеми фінансування проєктів сталого розвитку агломерації шляхом упровадження державних стимулів для «зелених» інвестицій та інструментів державно-приватного партнерства щодо забезпечення інвестицій в розбудову міської інфраструктури. Програми цифровізації та розвитку циркулярної економіки визначено перспективними інструментами зміцнення спроможності регіону протистояти загрозам, що виникають унаслідок кліматичних змін та обмеженості ресурсів.

Ключові слова: сталий розвиток, агломерація, стратегія розвитку, територіальна громада, якість життя, екологія, інновації, соціальна інтеграція.

Формулювання проблеми. Україна отримала статус країни-кандидата на вступ до ЄС, а подальший рух на шляху євроінтеграції залежить від виконання багатьох умов, серед яких є формування державної політики в різних сферах життєдіяльності з огляду на цілі сталого розвитку та поступове приєднання до Європейського зеленого курсу. Реалізація цілей сталого розвитку на державному та регіональному рівнях значною мірою залежить від ступеня залучення локальної компоненти, що передбачає ефективну співпрацю між різними зацікавленими сторонами та виконання відповідних завдань в об'єднаних громадах. Практичне впровадження концепції сталого розвитку потребує конкретних дій в межах регіональної політики, зокрема формування стратегічних планів територіальних громад, урахувавши цілі сталого розвитку, та виконання цих планів. Проте досягнення цілей сталого розвитку на регіональному рівні стримується проблемами, що виникають у місцевих громадах унаслідок недостатніх фінансових ресурсів, обмежених можливостей використання наявного потенціалу, неефективного управління та слабкої координації взаємодії зацікавлених сторін. Міські агломерації є джерелом низки загроз сталому розвитку регіону, які проявляються, зокрема, у зростанні шкідливих викидів в атмосферне повітря, накопиченні значних обсягів побутових відходів, нерозвиненості інфраструктури та погіршенні якості життя населення. Водночас в агломераціях сконцентровані важливі ресурси для вирішення проблем сталого розвитку. Наприклад, кваліфіковані кадри, інноваційні підприємства, науково-дослідні установи та інвестиційні фонди, діяльність яких (за умови створення відповідного інституційного середовища) може сприяти зниженню загроз сталому розвитку агломерації та регіону загалом.

© І. Г. Бабець, 2024.

Формування агломерацій в Україні відбувається в умовах невизначеності та недостатнього нормативно-правового забезпечення, тому система управління розвитком таких територіальних об'єднань потребує впровадження сучасних інституційних інструментів. У країнах-членах ЄС процеси формування та розбудови агломерацій почалися значно раніше і вже накопичено значний обсяг інформації щодо управління агломераціями в контексті сталого розвитку. Зважаючи на активізацію євроінтеграційного процесу України та необхідність досягнення цілей сталого розвитку, актуальним напрямом досліджень є вивчення досвіду країн-членів ЄС щодо управління сталим розвитком на регіональному рівні, ураховуючи можливості вирішення проблем із залученням потенціалу агломерацій.

Аналіз останніх досліджень. Активізація процесів урбанізації та формування агломерацій в Україні спонукають науковців досліджувати теоретичні та практичні аспекти функціонування агломерацій та розробляти механізми взаємодії територіальних громад для забезпечення сталого розвитку на регіональному рівні. Т. Панчишин і М. Вдовин провели комплексний аналіз сталого розвитку та визначили позиції різних регіонів України за ступенем досягнення цілі «Сталий розвиток міст та громад» [1]. А. Коваленко виділив проблеми розвитку міст та урбанізації в контексті переходу України до сталого розвитку та визначив основні завдання щодо регулювання процесів у міських агломераціях [2]. Для сталого розвитку регіону важливими є агломераційні чинники формування інвестиційної привабливості громад, серед яких З. Сірик і В. Засадній виділяють розвиток інфраструктури, створення інноваційних кластерів і підтримку бізнесу [3].

Науковці приділяють значну увагу вивченню структурних особливостей агломерацій в Україні, удосконаленню нормативно-правового забезпечення функціонування їх і вирішенню транспортних, інфраструктурних і містобудівних проблем. М. Мельник і І. Залуцький, розглядаючи агломераційні утворення як «катализатори прискореного регіонального інноваційного розвитку та згуртованості територій», на основі аналізу національного законодавства визначили низку проблем інституційно-правового забезпечення розвитку агломерацій, які потребують вирішення в контексті формування сталої регіональної політики [4]. Н. Попадинець і Г. Олексюк дослідили соціально-економічні ефекти поглиблення взаємозв'язків у межах агломерації та проаналізували стратегічні цілі та заходи, спрямовані на забезпечення сталого розвитку в різних аспектах життєдіяльності [5]. І. Дробуш обґрунтував необхідність перегляду законодавчої регламентації питань співробітництва територіальних громад у межах агломераційних утворень [6]. А. Степаненко та А. Омельченко виділили особливості функціонування агломерацій в контексті концепції сталого розвитку, проаналізували економічні, екологічні та соціальні чинники, що впливають на формування і розвиток агломерацій [7].

У працях вітчизняних авторів переважно висвітлюються проблеми нормативно-правового забезпечення функціонування агломерацій та декларується важливість сталого розвитку в межах агломераційних утворень. Водночас, досліджуючи сталий розвиток регіону, не враховують проблеми, що виникають під час формування агломерацій, та можливості використання агломераційного потенціалу для зниження загроз сталому розвитку на регіональному рівні. Отже, попри велику кількість публікацій, що стосуються проблем сталого розвитку регіонів України та формування агломерацій, питання ефективного управління сталим розвитком з огляду на можливості використання потенціалу агломерацій залишається недостатньо розробленим. Цим зумовлена актуальність вивчення європейського досвіду реалізації концепції сталого розвитку в регіонах і досягнення відповідних цілей, зокрема й завдяки ефективному управлінню агломераціями.

Метою статті є розроблення заходів з удосконалення управління сталим розвитком регіонів України на основі вивчення європейського досвіду формування агломерацій. Для досягнення мети визначено такі завдання: аналіз інституційного

забезпечення реалізації концепції сталого розвитку на регіональному рівні в Україні та країнах-членах ЄС; узагальнення європейського досвіду формування агломерацій в контексті сталого розвитку; обґрунтування інструментів управління сталим розвитком регіону, ураховуючи потенціал агломерацій.

Основні результати дослідження. У науковій літературі сталий розвиток визначають як «гармонійний (рівномірний, збалансований) розвиток, процес змін з метою зміцнення нинішнього та майбутнього ресурсного потенціалу для забезпечення належної якості життя людей, при якому узгоджуються: експлуатація природних ресурсів, галузева структура інвестицій, орієнтація науково-технічного розвитку, розвиток особистості; інституціональне середовище» [8, с. 7]. Застосування системного та процесного підходів дає змогу визначити сталий розвиток регіону як «процес системного перетворення, перехід до нової структури об'єкта, що забезпечує якісно новий, більш високий рівень ефективності використання ресурсного потенціалу системи» [9, с. 10-11]. Як впливає з такого підходу, сталий розвиток регіону забезпечується завдяки переходу кількісних змін усіх елементів соціально-економічної системи в якісні, у результаті чого відбувається покращення якісних характеристик системи. Отже, досягнення цілей сталого розвитку на регіональному рівні повинно відбуватися через підвищення якості всіх складових системи, до яких належать і агломерації. Відповідно, розбудова агломерацій за умови збалансування економічної, соціальної та екологічної сфер життєдіяльності є важливою складовою забезпечення сталого розвитку регіонів України.

Екологічна політика ЄС відображається в програмах дій для збереження довкілля з початку 1970-х років, а у 2015 р. країни-члени ЄС підтримали остаточне ухвалення Порядку денного на період до 2030 року та Цілей розвитку ООН разом з Паризькою кліматичною угодою [10]. У грудні 2019 р. Європейська комісія представила Європейську зелену угоду – нову стратегію зростання і перетворення ЄС на сучасну, ресурсоефективну та конкурентоспроможну економіку, в якій у 2050 р. чисті викиди парникових газів будуть нульовими; економічне зростання відокремлено від використання ресурсів; природний капітал охороняється, раціонально управляється та відновлюється; здоров'я та добробут громадян захищені від ризиків і впливів, пов'язаних із навколишнім середовищем [11]. З 2021 р. в ЄС впроваджено восьму програму дій з охорони довкілля до 2030 р., яка спрямована на досягнення цілей Європейської зеленої угоди щодо навколишнього середовища та зміни клімату. 22.11.2023 р. Європейський парламент ухвалив серію поправок до договорів ЄС, спрямованих на посилення реалізації цілей сталого розвитку в ЄС і в зовнішній політиці Союзу [12]. Ці поправки містять більш амбітні положення щодо зменшення глобального потепління, захисту біорізноманіття, покращення результатів у сфері охорони здоров'я та освіти, забезпечення повної зайнятості та прискорення соціального прогресу.

Європейські документи щодо реалізації цілей сталого розвитку становлять основу для формування в країнах-членах ЄС державних, регіональних і локальних стратегічних документів, які під час планування основних заходів ураховують не лише спеціалізацію регіонів і міст, а й необхідність збалансування економічної, соціальної та екологічної складових для досягнення кожної стратегічної цілі та виконання операційних завдань. Наприклад, Smart City Wien Framework Strategy 2019-2050 [13], яка базується на попередніх ініціативах (Smart City Wien та Innovative Vienna 2020), була доповнена заходами із цифровізації, адаптації до наслідків зміни клімату, функціонування циркулярної економіки та використання матеріалів на основі переробки, що узгоджується із цілями Порядку денного сталого розвитку ООН до 2030 року, але в її структурі не виокремлюються виміри якості життя, ресурсів та інновацій. Водночас кожна її цільова сфера поєднує всі три керівні принципи: необхідність збереження

ресурсів, покращення якості життя та забезпечення соціальної інтеграції та впровадження інновацій як ключового важеля сталого розвитку (табл. 1).

Плануючи розвиток міста Дублін, використали стратегічний підхід до розроблення заходів, який полягає в інтеграції принципів пом'якшення клімату та адаптації їх до всіх розділів плану, щоб забезпечити зниження вмісту вуглецю в повітрі та стійкість міста до зміни клімату. Наприклад, ціль «Зрівноважений рух і транспорт» передбачає зменшення поїздки приватних автомобілів із бензиновими та дизельними двигунами, сприяння активним подорожам (пішохідні та велосипедні доріжки) і використанню громадського транспорту, що спрямовано на

Таблиця 1

Цілі сталого розвитку в стратегічних документах європейських агломерацій

Документ	Візія	Цілі
Віденська агломерація		
Vienna 2030 – Economy and Innovation	Створення добробуту та покращення якості життя для всіх жителів завдяки забезпеченню високоякісних робочих місць та удосконаленню інфраструктури	Нові технології в охороні здоров'я як основа доступних медичних послуг Цифровізація та захист інформації Технологічно передові інтелектуальні рішення місцевої адміністрації для підвищення інвестиційної привабливості Стимули для бізнесу та креативних індустрій
Smart City Wien 2019-2050	Найкраща якість життя для всіх жителів Відня і мінімальне використання ресурсів завдяки комплексним інноваціям	Розвиток міста на основі високої продуктивності міського господарства, ефективного використання ресурсів і конкурентоспроможності Реалізація інноваційних проєктів для соціально-екологічної трансформації економіки Цифровізація муніципальних підприємств, використання цифрових даних і штучного інтелекту в програмуванні заходів з економії ресурсів і підвищення якості життя
Будапештська агломерація		
The Budapest 2030 Long-Term Urban Development Concept	Будапешт має стати зразковою метрополією протягом наступних 20 років з точки зору економічної ефективності, інновацій, культурних досягнень, антропогенного та природного середовища, рівних можливостей для всіх мешканців	Створення антропогенного середовища та зручного громадського простору, сприяння творчості, стійкості економіки та екологічному розвитку Розвиток Будапешта як місця для роботи, використовуючи наявні навички робочої сили, регулювання економіки, інфраструктуру та послуги Розвиток регіонального, національного та міжнародного співробітництва, що зміцнює позиції міста та сприяє оптимальному регіональному розподілу ресурсів і завдань
Дублінська агломерація		
The Dublin City Development Plan (2022-2028)	Столиця, яку люди обирають для життя, роботи та обміну досвідом, відпочинку, інвестування та спілкування	Зменшення викидів вуглецю на 40% до 2030 р. та перехід до безemisійної економіки у 2050 р. Забезпечення цільових інвестицій в інфраструктуру та послуги, оптимальне використання громадського транспорту для створення компактного міста Досягнення стійкого зростання, конкурентоспроможності, інклюзивності та резилентності міста на основі диверсифікації локальної економіки та створення якісних робочих місць Перехід до екологічно чистих видів транспорту, використання громадського транспорту, декарбонізація транспорту

Джерело: складено автором за [13-16].

зниження негативного впливу транспорту та доквілля, полегшення пересування в межах Дублінської агломерації. Цей підхід сприяє інтеграції землекористування та транспорту, удосконаленню активної туристичної інфраструктури, переходу до екологічних способів пересування, водночас усуваючи затори та зменшуючи пов'язані з транспортом викиди CO₂ [15].

З 2016 р. реалізується концепція Métropole du Grand Paris (Метрополія Великого Парижа), яка спрямована на перетворення столичного регіону в один із найпривабливіших і з найвищими стандартами якості життя. Циркулярну економіку визначено основним напрямом для забезпечення економічної стійкості та розвитку Паризької метрополії, що відображено в таких стратегічних цілях: «міський метаболізм» – покращення знань про потоки ресурсів і визначення шляхів оптимізації їх; сприяння циркулярній економіці через локальні та спільні мережі; підтримка переходу до циркулярної економіки. Реалізується державно-приватна програма, яка сприяє впровадженню циркулярних закушівель у різних сегментах. Métropole щороку фінансує кілька інфраструктурних проєктів для розвитку економіки замкнутого циклу, включно з міськими центрами сільського господарства, центрами переробки та повторного використання [17].

В Україні агломерації обласних центрів і столична агломерація є фактично сформованими, але наразі не мають юридичного статусу, оскільки проєкт закону «Про міські агломерації» досі не розглянутий та не ухвалений Верховною Радою України. Також не були внесені відповідні зміни та доповнення до чинних законодавчих актів, які б визначали агломерацію як одну з форм співробітництва громад. Водночас у Державній стратегії регіонального розвитку України на 2021-2027 роки в межах стратегічної цілі «Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, кліматичному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах» передбачена оперативна ціль № 1 «Забезпечення інтегрованого розвитку територій з урахуванням інтересів майбутніх поколінь», одним із завдань якої визначено «створення законодавчої основи функціонування та розвитку агломерацій, забезпечення збалансованого просторового розвитку територій, що входять до їх складу» [18].

Отже, агломерації розглядаються як важлива складова сталого розвитку на регіональному рівні, але функціонування їх не регламентується законодавчо, що ускладнює вирішення проблем фінансування реалізації спільних проєктів і робить недієвим механізм державного стимулювання співробітництва громад у межах агломерації. Наприклад, у Законі України «Про співробітництво територіальних громад» передбачено державне стимулювання співробітництва, якщо воно «здійснюється більш як трьома суб'єктами», а фінансова підтримка з боку держави може відбуватися через «надання субвенцій місцевим бюджетам суб'єктів співробітництва у пріоритетних сферах державної політики» [19]. Субвенції є одним з основних інструментів державної підтримки співробітництва громад у межах агломерацій, але водночас не визначені пріоритетні сфери державної політики, які є умовою отримання субвенцій для фінансування таких проєктів.

Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» визначає цілі сталого розвитку, проголошені Генеральною Асамблеєю ООН, як орієнтири для «розроблення проєктів прогностичних і програмних документів, проєктів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України» [20]. Отже, необхідно доповнити Закон України «Про співробітництво територіальних громад» (ст. 15, п. 1.1) положенням про пріоритетні сфери державної політики, які спрямовані на досягнення цілей сталого розвитку.

Вивчення структури, цілей та завдань Стратегії розвитку Львівської агломерації на період до 2027 року (далі – Стратегія розвитку Львівської агломерації) дає змогу зробити висновок про відповідність цього документа

цілям сталого розвитку та його узгодженість із Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки та Стратегією розвитку Львівської області на період 2021-2027 років (далі – Стратегія розвитку Львівської області). Зокрема, у Стратегії розвитку Львівської агломерації стратегічна ціль 2 «Якість життя» містить операційну ціль 2.1 «Інтегрована система мобільності» [21], що відповідає операційній цілі 3.2 «Дорожньо-транспортна, логістична, транскордонна та інформаційно-комунікаційна інфраструктура» у стратегічній цілі «Збалансований просторовий розвиток», визначеній Стратегією розвитку Львівської області [22]. Водночас є потреба корегування цілей Стратегії розвитку Львівської області з огляду на економічну, соціальну та екологічну складову, відображаючи інноваційні інструменти забезпечення їх і потенційні ефекти для сталого розвитку в результаті реалізації пропонуванних заходів. Наприклад, операційну ціль 3.2 в межах стратегічної цілі «Збалансований просторовий розвиток» сформулюємо як «Збалансований дорожній рух та транспортні мережі», а завдання для її реалізації, урахувавши сталий розвиток Львівської агломерації, визначимо так: (1) декарбонізація транспорту, сприяння використанню транспортних засобів із низьким рівнем викидів, електромобілів та громадського електротранспорту; (2) розвиток пішохідної та велосипедної інфраструктури; (3) застосування інноваційних підходів до організації паркування приватного транспорту, зменшення заторів, зниження викидів CO₂.

Стратегія розвитку Львівської агломерації узгоджена з основними стратегічними документами в частині формулювання цілей сталого розвитку, проте виконання відповідних завдань потребує фінансових ресурсів, що в умовах війни складно забезпечити, оскільки доходи місцевих громад не є достатніми для реалізації масштабних проектів, а кошти державного бюджету спрямовуються на оборону країни. Після отримання Україною статусу країни-кандидата на вступ до ЄС територіальні громади, що співпрацюють у межах агломерацій, мають можливість подавати проектні заявки на отримання фінансування з європейських фондів за програмами URBACT IV, Interreg Europe (напряом С), «Горизонт Європи», «Цифрова Європа», «Програма дій із навколишнього середовища та клімату (LIFE)». Для залучення та ефективного використання фінансів із програм ЄС територіальні громади повинні співпрацювати й консолідувати свої організаційні зусилля для використання наявного потенціалу. Забезпечення партнерства та інтегрованого підходу до вирішення спільних проблем сталого розвитку громад потребує створення інституції, яка плануватиме розвиток усієї агломерації, а також зміцнення організаційних і фінансових механізмів підтримки цього процесу.

Як показує досвід Польщі, кошти, які муніципалітети виділяють на проекти, надходять переважно з фондів ЄС та національних державних програм, а меншою мірою використовуються поворотні форми інвестиційного фінансування (кредити). Проте не завжди вдається отримати кошти для запланованих інвестицій з фондів ЄС, тому набувають розвитку альтернативні джерела фінансування. Однею з таких форм в Польщі є фінансування проектів за формулою державно-приватного партнерства, яка використовується для інвестиційних та операційних проектів, що реалізуються на основі довгострокового договору, укладеного між державними органами та суб'єктами приватного сектору, метою яких є створення необхідної матеріальної, фінансової та організаційної інфраструктури, що уможливує надання державних послуг. Проекти за формулою державно-приватного партнерства реалізуються переважно в таких сферах: будівництво паркінгів, громадський транспорт, дорожньо-транспортна інфраструктура, освітлення міста, інфраструктура водопостачання, каналізації та теплопостачання [23].

Використання в Україні польського досвіду фінансування проектів у межах агломерацій повинно поєднуватися з керівними принципами сталого розвитку й

передбачати державне стимулювання «зелених» інвестицій, що спрямовуються в інноваційні проекти з ресурсозбереження, підвищення якості життя, покращення екології і забезпечують перехід кількісних змін в якісні (рис. 1). Крім того, важливим напрямом удосконалення управління сталим розвитком регіону є застосування комплексного підходу до стратегічного планування розвитку агломерації та дотримання принципів ресурсозбереження, високої якості життя та соціальної інтеграції, упровадження інновацій, що забезпечить перехід соціально-економічної системи до нового більш якісного стану.

Рис. 1. Управління сталим розвитком регіону на основі потенціалу агломерацій

Джерело: розроблено автором.

З точки зору ефективного використання потенціалу агломерацій як складової сталого розвитку регіону важливим завданням є інституціоналізація процесу формування та розбудови агломерацій. Позиціонування агломерації в планах просторового розвитку регіону як єдиної функціональної системи, для якої планують заходи, ураховуючи інтереси всіх громад, що входять до складу агломерації, дасть змогу покращити адаптацію системи до змін у зовнішньому середовищі. Водночас план розвитку кожної громади є детальною версією відповідної частини стратегії розвитку агломерації, що своєю чергою деталізує інструменти та засоби досягнення стратегічних цілей сталого розвитку регіону в частині вирішення проблем агломерації. Для зміцнення адаптивної спроможності регіону протистояти загрозам, що виникають унаслідок кліматичних змін, обмеженості ресурсів і низького рівня якості життя населення, важливим напрямом стратегічного планування є впровадження програм цифровізації та розвитку циркулярної економіки.

Висновки. Агломерації стали важливими осередками реалізації концепції сталого розвитку в країнах-членах ЄС завдяки розробленню і реалізації стратегій розвитку агломерацій, які узгоджені з іншими стратегічними документами в частині формування цілей та завдань в економічній, соціальній та екологічній сферах. Відповідно, імплементація європейського досвіду в Україні щодо застосування ефективних інструментів управління сталим розвитком на локальному та регіональному рівнях повинна відбуватися за такими напрямками: (1) формулювання стратегічних цілей розвитку агломерації та регіону з огляду на всі керівні принципи сталого розвитку, що передбачають необхідність збереження ресурсів, покращення якості життя та забезпечення соціальної інтеграції, упровадження інновацій як ключового важеля сталого

розвитку; (2) інституціоналізація процесу формування і функціонування агломерацій шляхом розроблення і впровадження нормативно-правового забезпечення та внесення змін до чинних законодавчих актів щодо визначення статусу та структурних елементів управління агломерації як складової системи регіонального розвитку; (3) вирішення проблеми фінансування проектів сталого розвитку, що реалізуються в агломерації, на основі впровадження державних стимулів для «зелених» інвестицій та інструментів державно-приватного партнерства щодо забезпечення інвестицій бізнесових структур у розбудову міської інфраструктури; (4) зміцнення спроможності регіону протистояти загрозам, що виникають унаслідок кліматичних змін, обмеженості ресурсів і низького рівня якості життя населення, використовуючи сучасні інструменти в межах програм цифровізації та розвитку циркулярної економіки.

Список використаної літератури

1. Панчишин Т., Вдовин М. Компоненти сталого розвитку територіальних громад та регіонів в умовах суспільно-політичних викликів. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-23>
2. Коваленко А. О. Урбанізація і стратегічне планування сталого розвитку міст. *Економічний вісник*. 2017. № 4. С. 67-77.
3. Сірик З. О., Засадний В. Л. Теоретичні засади дослідження агломераційних чинників інвестиційної привабливості громад. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. № 1. С. 302-309. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-1-51>
4. Мельник М. І., Залуцький І. Р. Проблемні аспекти інституційно-правового забезпечення розвитку агломерацій як об'єкта регіональної політики. *Регіональна економіка*. 2024. № 1. С. 34-48. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-1-4>
5. Попадинець Н. М., Олексюк Г. В. Агломераційні процеси та інклюзивний розвиток: стратегування і смарт-підхід. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. № 3. С. 190-197. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-3-33>
6. Дробуш І. В. Міські агломерації як форми співробітництва громад в умовах повоєнної відбудови України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 2. С. 150-155. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.25>
7. Степаненко А. В., Омелченко А. А. Міські агломерації як форма сучасного світового процесу урбанізації. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2019. № 3(108). С. 184-192.
8. Зеркалов Д. В. *Проблеми екології сталого розвитку*: монографія. К.: Основа, 2013. 430 с.
9. Бабеш І. Г. *Сталий розвиток і безпека регіону*: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2015. 268 с.
10. Lafortune G., Schmidt-Traub G. *Exposing EU policy gaps to address the Sustainable Development Goals*. Brussels, 2018. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3843ae62ba79-11ea-811c-01aa75ed71a1/language-en>
11. EU Policies & Regulations. *WECOOP*: Website. 2024. URL: <https://wecoop.eu/regional-knowledge-centre/eu-policies-regulations>
12. European Parliament Proposals of the European Parliament for the Amendment of the Treaties. Resolution of 22 November 2023 (2022/2051(INL)). *European Parliament*: Website. 2023. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0427_EN.pdf
13. *Smart City Wien Framework Strategy 2019-2050*. Vienna: Municipal Administration, 2019. URL: <https://www.digital.wienbibliothek.at/download/pdf/4332313.pdf>
14. *Strategie «WIEN 2030 – Wirtschaft & Innovation»*. City of Vienna: Website. 2019. URL: <https://www.wien.gv.at/wirtschaft/standort/strategie.html>
15. Development Plan 2022-2028. *Dublin City Council*: Website. 2022. URL: <https://www.dublincity.ie/residential/planning/strategic-planning/dublin-city-development-plan/development-plan-2022-2028>
16. *Budapest 2030 long-term urban development concept. Summary*. 2014. 44 p. URL: https://archiv.budapest.hu/Documents/V%C3%A1ros%C3%A9p%C3%AD%C3%A9si%20F%C5%91oszt%C3%A1ly/Budapest2030_ENG_summary.pdf
17. Greater Paris Metropolis, France. *Circular Cities Declaration*: Website. 2024. URL: <https://circularcitiesdeclaration.eu/cities/greater-paris-metropolis>
18. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 р. № 695. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
19. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 р. № 1508-VII. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>
20. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

21. Стратегія розвитку Львівської агломерації на період до 2027 року. *Львівська обласна військова адміністрація*: сайт. 2023. URL: <https://loda.gov.ua/documents/87308>
22. Стратегія розвитку Львівської області на період 2021-2027 років. *Львівська обласна державна адміністрація*: сайт. 2021. URL: <https://loda.gov.ua/documents/49999>
23. Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Aglomeracji Konińskiej 2030. *Agglomeracja Konińska*: strona internetowa. 2024. URL: <https://aglomeracijakoninska.org/strategia>

References

1. Panchyshyn, T., & Vdovyn, M. (2023). Komponenty staloho rozvytku terytorial'nykh hromad ta rehioniv v umovakh suspil'no-politychnykh vyklykiv [Sustainable development components of territorial communities and regions in terms of socio-political challenges]. *Ekonomika ta suspil'stvo – Economy and society*, 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-23> [in Ukrainian].
2. Kovalenko, A. O. (2017). Urbanizatsiya i stratehichne planuvannya staloho rozvytku mist [Urbanization and strategic planning for the sustainable development of cities]. *Ekonomichnyy visnyk – Economic Bulletin*, 4, 67-77. [in Ukrainian].
3. Siryk, Z. O., & Zasadny, V. L. (2024). Teoretychni zasady doslidzhennya ahlomeratsiynykh chynnykiv investytsiynoyi pryvablyvosti hromad [Theoretical principles of the study of agglomeration factors of the investment attractiveness of communities]. *Ukrayins'kyi zhurnal prykladnoyi ekonomiky ta tekhniky – Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, 1, 302-309. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-1-51> [in Ukrainian].
4. Melnyk, M. I., & Zalutskyy, I. R. (2024). Problemni aspekty instytutsiyno-pravovoho zabezpechennya rozvytku ahlomeratsiy yak ob'ekta rehional'noyi polityky [Problematic aspects of the institutional and legal framework of the development of agglomerations as an object of regional policy]. *Rehional'na ekonomika – Regional Economy*, 111(1), 34-48. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-1-4> [in Ukrainian].
5. Popadynets, N. M., & Oleksyuk, H. V. (2024). Ahlomeratsiyni protsesy ta inklyuzyvnyy rozvytok: stratehuvannya i smart-pidkhid [Agglomeration processes and inclusive development: strategic planning and smart approaches]. *Ukrayins'kyi zhurnal prykladnoyi ekonomiky ta tekhniky – Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, 3, 190-197. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-3-33> [in Ukrainian].
6. Drobush, I. V. (2024). Mis'ki ahlomeratsiyi yak formy spivrobitnytstva hromad v umovakh povoyennoyi vidbudovy Ukrainy [Urban agglomerations as forms of cooperation of communities in the post-war reconstruction of Ukraine]. *Analitychno-porivnyal'ne pravoznavstvo – Constitutional Law and Comparative Jurisprudence*, 2, 150-155. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.25> [in Ukrainian].
7. Stepanenko, A. V., & Omelchenko, A. A. (2019). Mis'ki ahlomeratsiyi yak forma suchasnoho svitovoho protsesu urbanizatsiyi [The urban agglomerations as a form of the modern world process of urbanization]. *Derzhava ta rehiony. Seriya: Ekonomika ta pidpryyemnytstvo – State and regions Series: Economics and Business*, 3(108), 184-192. [in Ukrainian].
8. Zerkalov, D. V. (2013). *Problemy ekolohiyi staloho rozvytku [Problems of ecology of sustainable development]*. Kyiv: Basis. [in Ukrainian].
9. Babets, I. H. (2015). *Stalyy rozvytok i bezpeka rehionu [Sustainable development and security of the region]: Manual*. Lviv: Lviv State University of Internal Affairs. [in Ukrainian].
10. Lafortune, G., & Schmidt-Traub, G. (2018). *Exposing EU policy gaps to address the Sustainable Development Goals*. Brussels. Retrieved from <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3843ae62ba79-11ea-811c-01aa75ed71a1/language-en>
11. EU Policies & Regulations (2024). *WECOOP*: Website. Retrieved from <https://wecoop.eu/regional-knowledge-centre/eu-policies-regulations>
12. Proposals of the European Parliament for the Amendment of the Treaties. Resolution of 22 November 2023 (2022/2051(INL)) (2023). *European Parliament*: Website. Retrieved from https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0427_EN.pdf.
13. *Smart City Wien Framework Strategy 2019-2050* (2019). Vienna: Municipal Administration. Retrieved from <https://www.digital.wienbibliothek.at/download/pdf/4332313.pdf>
14. *Strategie «WIEN 2030 – Wirtschaft & Innovation»* (2019). City of Vienna: Website. URL: <https://www.wien.gv.at/wirtschaft/standort/strategie.html> [in German].
15. Development Plan 2022-2028 (2022). *Dublin City Council*: Website. Retrieved from <https://www.dublincity.ie/residential/planning/strategic-planning/dublin-city-development-plan/development-plan-2022-2028>
16. *Budapest 2030 long-term urban development concept. Summary* (2014). Retrieved from https://archiv.budapest.hu/Documents/V%C3%A1ros%C3%A9p%C3%ADt%C3%A9si%20F%C5%91oszt%C3%A1ly/Budapest2030_ENG_summary.pdf
17. Greater Paris Metropolis, France (2024). *Circular Cities Declaration*: Website. Retrieved from <https://circularcitiesdeclaration.eu/cities/greater-paris-metropolis>
18. Derzhavna stratehiya rehional'noho rozvytku na 2021-2027 roky [State strategy of regional development for 2021-2027] (2020). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, adopted on 2020, Aug 5, 695. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

19. Pro spivrobotnytstvo terytorial'nykh hromad [On the cooperation of territorial communities] (2014). Law of Ukraine adopted on 2014, Jun 17, 1508-VII. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text> [in Ukrainian].
20. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku [On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period up to 2030] (2019). Decree of the President of Ukraine, adopted on 2019, Sep 30, 722/2019. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> [in Ukrainian].
21. Stratehiya rozvytku L'vivs'koyi ahlomeratsiyi na period do 2027 roku [Development strategy of the Lviv agglomeration for the period until 2027] (2023). *Lviv Regional Military Administration*: Website. Retrieved from <https://loda.gov.ua/documents/87308> [in Ukrainian].
22. Stratehiya rozvytku L'vivs'koyi oblasti na period 2021-2027 rokov [Development strategy of the Lviv region for the period 2021-2027] (2021). *Lviv Regional State Administration*: Website. Retrieved from <https://loda.gov.ua/documents/49999> [in Ukrainian].
23. Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Aglomeracji Konińskiej 2030 [Supra-local Development Strategy of the Konin Agglomeration 2030] (2024). *Konin Agglomeration*: Website. Retrieved from <https://aglomeracijakoninska.org/strategia> [in Polish].

Babets I. H. Improving the management of sustainable development of Ukraine's regions based on the European experience in the formation of agglomerations.

The article analyzes the experience of strategic planning of sustainable development of metropolitan agglomerations in individual EU countries. Based on the study of the goals, objectives and tools for ensuring sustainable development, which are defined in the strategic plans and programs of the Vienna, Budapest, Dublin and Paris agglomerations, positive practices regarding the comprehensive solution of economic, social and environmental problems have been summarized. The state of institutional support for the formation of agglomerations in Ukraine, the degree of coordination of strategic documents at the local and regional level with the goals of sustainable development are analyzed. The sustainable development of the region is considered as a process of transition of quantitative changes of all elements of the socio-economic system into qualitative ones, as a result of which the qualitative characteristics of the system are improved. The directions of implementation of the European experience in Ukraine regarding the use of effective sustainable development management tools at the local and regional levels have been determined: (1) formulation of strategic goals for the development of the agglomeration and the region, taking into account all the guiding principles of sustainable development, which include the need to conserve resources, improve the quality of life and ensure social integration, implementation of innovations as a key lever of sustainable development; (2) institutionalization of the process of formation and functioning of agglomerations through the development and implementation of legal provisions and amendments to existing legislative acts regarding the determination of the status and structural elements of agglomeration management as a component of the regional development system; (3) solving the problem of financing sustainable development projects implemented in the agglomeration, based on the implementation of state incentives for "sustainable" investments and public-private partnership tools to ensure investments of business structures in the development of urban infrastructure; (4) strengthening the region's ability to resist threats arising from climate change and limited resources, using modern tools within the framework of digitalization and circular economy development programs.

Keywords: sustainable development, agglomeration, development strategy, territorial community, quality of life, ecology, innovations, social integration.

Бабець Ірина Георгіївна – доктор економічних наук, професор, старший науковий співробітник відділу просторового розвитку ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», професор кафедри міжнародних економічних відносин Центральноукраїнського національного технічного університету (e-mail: irina.babets@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0635-9375>).

Babets Iryna Heorhiyivna – Dr.Sci. (Econ.), Prof., Senior Researcher of the Department of spatial development of the Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine, Professor of the Department of international economic relations of the Central Ukrainian National Technical University.

Стаття підготовлена в межах науково-дослідної теми Інституту регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України № III-02-24 «Інституційні інструменти розвитку агломерацій в умовах війни та повоєнного відновлення України (на прикладі Карпатського регіону)».

Надійшло 05.10.2024 р.